

Univerzita spustila digitální archiv vědeckých prací

Autoři textů nově nezadávají do ISu jen metadata týkající se jejich zaměstnaneckých děl, ale mají od ledna povinnost vkládat do databáze i plné texty. Masarykova univerzita patří v Česku mezi průkopníky digitalizace a zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací. Ve své snaze nabídnout co nejotevřenější přístup k informacím jde ale ještě dál. Spustila tzv. univerzitní repozitář, který bude shromažďovat všechna zaměstnanecká díla. V návaznosti na projekty theses.cz a odevzdej.cz, které propojují digitální archivy závěrečných a seminárních prací desítek českých vysokých škol, navíc vytvořila i repozitar.cz.

„Naším cílem je, aby byly výsledky akademického výzkumu v co největší míře a v co nejkratším čase dostupné veřejnosti,“ shrnuje základní myšlenku repozitářů prorektorka pro vzdělávací činnost Ivana Černá.

Úložiště umožní také lépe chránit a archivovat duševní bohatství instituce. S lepší dostupností textů se zvýší i viditelnost instituce na pomyslné vědecké mapě a jejich autorům to může pomoci k větší citovanosti jejich děl. „Současně lze takto evidovaná díla kontrolovat po stránce originality a jejich jednoznačná evidence může přispět k ochraně děl v případě sporů, kdo vydal dílo dříve a kdo ho opsal,“ říká Jitka Brandejsová z vývojového týmu na fakultě informatiky, který repozitář připravuje.

Jak funguje repozitář na MU v praxi

Univerzitní repozitář v principu jen rozšiřuje dosavadní vkládání publikačních záznamů do Informačního systému MU prostřednictvím aplikace Publikace, která mj. slouží k vykazování pro centrální registr Rady vlády pro výzkum a vývoj. Autoři textů však nebudou nově zadávat jen metadata týkající se jejich díla, ale mají od ledna jako pracovníci MU povinnost do šesti měsíců od publikování vkládat i plné texty svých zaměstnaneckých děl. Neznamená to, že by tím své texty automaticky zpřístupňovali na internetu veřejnosti, mají ovšem tuto možnost. Mohou také do repozitáře doplňovat svá starší díla.

Díky vytváření archivu děl navíc do ISu přibyla agenda Univerzitní repozitář, která umožňuje v publikacích velmi snadno vyhledávat, „V porovnání se současnou praxí se jedná o velmi malou změnu. K naplnění nové směrnice o repozitáři zaměstnaneckých děl plně postačuje při vyplňování záznamu o publikaci zároveň přiložit plný text. Kdo chce, aby jeho publikace byla veřejně přístupná, tak tuto skutečnost v aplikaci vyznačí a určí licenční podmínky, za kterých může být jeho publikace využívána,“ doplňuje prorektorka Černá. Kdo má k dispozici text publikace jen v papírové podobě, může ho naskenovat. V případě technických problémů, se lze s žádostí o pomoc obrátit na fakultního is-technika.

Díky vytváření archivu děl navíc do ISu přibyla agenda Univerzitní repozitář, která umožňuje v publikacích velmi snadno vyhledávat – v plných textech, i podle nejrozličnějších oborových kategorií a dalších parametrů.

Přístupová práva k textům

Plné texty publikací budou v repozitáři publikovány tak, jak k nim univerzita spolu s autorem nastaví přístupová práva. Je možné stanovit i určité časové embargo – tedy zvolit zveřejnění za určitých podmínek k vybranému datu. „To lze využít třeba v případě, kdy je u publikované monografie uzavřena licenční smlouva mezi univerzitou a vydavatelem, která neumožňuje zveřejnit dílo před určitým termínem,“ vysvětluje Brandejsová.

Autoři vkládaných děl budou moci pro svá díla využívat licence Creative Commons. Pokud autor chce zpřístupnit své dílo, může prostřednictvím těchto veřejných licencí plošně uzavírat smlouvu se všemi potenciálními uživateli textu, na jejímž základě poskytuje některá svá práva k dílu a jiná si vyhrazuje. „Sada licencí Creative Commons tak zjednodušuje podmínky užití díla, jak pro vlastníky či vykonavatele autorských práv, jimž umožňuje dílo jednoduše nabídnout veřejnosti na internetu, tak pro jejich uživatele, pro které stručně a jasně stanoví hranice takového užití,“ říká právnička Masarykovy univerzity Jana Klimentová.

Do meziuniverzitního repozitar.cz je zapojeno patnáct veřejných a soukromých vysokých škol, které se postupně připravují na vkládání plných textů. Repozitar.cz

Meziuniverzitní repozitář, který bude spravován z Masarykovy univerzity, se usídlil na webové adrese repozitar.cz. Navazuje na obdobné služby theses.cz a odevzdej.cz a postupně vytvoří databázi veřejně přístupných zaměstnaneckých děl napříč nejrůznějšími českými vysokými školami a dalšími institucemi. Všechny projekty se navíc vzájemně propojí i pro vyhledávání případných plagiátů.

„Největším přínosem bude jednoduchá kontrola kvality napříč vzdělávacími a vědecko-výzkumnými institucemi. Výhodou je tedy nejen prevence plagiátorství, ale i prestiž pro univerzitu dbající na vysokou kvalitu svých děl,“ vysvětluje Jitka Brandejsová z vývojového týmu.

V současnosti je do projektu zapojeno patnáct veřejných a soukromých vysokých škol, které se postupně připravují na vkládání plných textů. „Vyžádá si to ještě nastavení organizace sběru, metodiky a technologií, podobně jako to probíhalo a bude zřejmě ještě chvíli probíhat i na naší univerzitě, než se vše usadí do rutinního provozu,“ dodává Brandejsová.

V současnosti se připravují smlouvy se soukromými vysokými školami a v průběhu roku 2012 má zájem se zapojit do využívání repozitar.cz i dalších čtrnáct veřejných. Podán je také projekt zaměřený na sdílení publikovaných vědecko-výzkumných výsledků prostřednictvím repozitar.cz se čtrnácti ústavy Akademie věd ČR. Pokud by projekt vyšel, uskutečnil by se v letech 2013–2014.

Autor: David Povolný

Zdroj: < <http://www.online.muni.cz/vedaavyzkum/2722-univerzita-spustila-digitalni-archiv-vedeckych-praci>>